

Úkol 2: Proměny vyprávění v dějinách

(Radek Kotlaba, Gymnázium Mladá Boleslav)

Instrukce pro žáky

Porovnejte následující tři texty. Ke každému přiřadte zdroj a rok publikování z následující nabídky. Svůj výběr zdůvodněte.

- A. Ilustrovaný encyklopedický slovník, díl 2 j/pri, Academia, Praha 1981, s. 331–332.
 B. Masarykův slovník naučný, díl 4, Ko – M, Československý Kompas, Praha 1929, s. 392–393.
 C. Wikipedie – otevřená encyklopedie, [http://cs.wikipedia.org/wiki/V. I. Lenin](http://cs.wikipedia.org/wiki/V._I._Lenin).

Text	Navržený zdroj	Zdůvodnění
<i>Lenin, Nikolaj (vl. jm. Vladimír Iljič Uljanov, 22. IV. 1870 v Simbirsku – 21. I. 1924 v Moskvě) Ruský politik, zakladatel ruské komunistické strany, první president Svazu sovětských socialistických republik. (...) Lenin dobře znal duši ruské masy, věděl jak a čím podchytit pobouřené dělníky, mužíky a vojáky. Staletá těžká poroba lidu, příkré hospodářské a sociální rozdíly, nekulturnost a zatmělost lidových vrstev pomáhaly jeho dílu. V stupňujícím revolučním chaosu měl Lenin jediný cíl: zmocnit se vlády. (...) Opíraje se o sověty, kde měli bolševici většinu, rozhodl se 5. I. 1918 rozehnat Ústavodárné shromáždění, v němž většinu měli socialisté revolucionáři. Tento čin vzbudil v socialistických řadách odpor, leví eseri vystoupili z vlády. (...)</i>		
<i>Lenin (Uljanov) Vladimír Iljič, 1870 až 1924, tvůrce marxismu epochy imperialismu, proletářských a národně osvobozeneckých revolucí a výstavby socialismu a komunismu, zakladatel KSSS a sovětského státu, organizátor světového komunistického hnutí, jeden z největších géniů novodobých dějin lidstva. (...) Lenin chápal revoluční povstání také jako umění, rozpracoval marxistické zásady tohoto pojetí a plán ozbrojeného povstání v Petrohradě, určil správný okamžik jeho zahájení a osobně řídil jeho průběh. Den vítězství povstání vešel do dějin jako datum zahajující novou éru lidstva. (...) Jeho dílo trvale působí na rozvoj světového revolučního procesu, je živou teorií a metodologií revolučního myšlení i praxe. (...)</i>		
<i>Vladimír Iljič Uljanov (Владимир Ильич Ульянов), který přijal přezdívku Lenin, byl ruský komunistický politik a revolucionář, vůdce bolševické strany, první předseda vlády SSSR. (...) Proti svým odpůrcům bojoval tvrdě, nemilosrdně a bez usmiřování, zpočátku je ale nemohl popravovat. Viktor Černov (vůdce eserů) jej označil za člověka „s pravdou</i>		

EVALUACE A HODNOCENÍ ŽÁKŮ

<p><i>v kapse“, s pravdou, kterou musí mít za všech okolností. (...) Současní skalní komunisté mají často tendenci tvrdit, že Lenin na rozdíl od Stalina žádný teror neprovozoval a nepodporoval. To však rozhodně není pravda, Lenin stejně jako Stalin považoval teror za nutný pracovní prostředek revoluce. Obhajoval to takto: „Jestliže nemůžeme zastřelit bělogvardějského sabotéra, jaká je to potom velká revoluce?“ Pokud bylo obětí za jeho vlády méně, bylo to zapříčiněno tím, že měl méně času a teprve projekt rozjížděl. Stalin pouze pokračoval v započatém díle. (...)</i></p>		
--	--	--

Zhodnoťte míru neutrálnosti, či naopak zaujatosti jednotlivých textů. Liší se skutečně tak zásadně? Jsou v nich někde protikladné, odporující si informace?

Komentář

Komentář autora

Úkol je zamýšlen jako opakovací, spíše do semináře gymnaziálního studia, ale dovedu si představit, že by klidně jako motivační mohl celé téma otevírat, předchozí vědomost o tématu není nutná. Určen k samostatné práci žáků. Při vzájemném porovnávání textů by měl žák především prokázat schopnost rozeznat původ textu, poznat styl slovníkového hesla, odlišit informativní a ideologicky zaujatý způsob podání faktu. Odůvodnit, proč se liší tři pohledy na stejnou osobnost. Můžeme zkusit případně vytvořit jednu souhrnnou informaci z více zdrojů. Vytvoříme ji všichni stejně? Můžeme pokračovat úvahou o objektivitě historického poznání. Je vhodné vrátit se k neznámým pojmům a vysvětlit je (eser apod.). Celkem jasně se podařilo odlišit text "komunistický", u druhých dvou to je obtížnější. Nejde jen o interpretaci faktů, ale spíše o rozeznání stylu, lexika (archaismy) určité doby. Ideologický slovník 80. let je pro současné žáky něčím zcela neznámým, nicméně v jistých kruzích je stále používán.

Vedle dějepisného poznání by úkol měl vést i k dovednosti z oblasti jazykové kompetence, totiž poznat podle stylu a použitých jazykových prostředků, kdo je původce textu, myslím, že v čase záplavy "podivných" textů ve sdělovacích prostředcích to je poměrně důležitá dovednost.

Výtky z pléna (v rámci semináře, na kterém byl úkol testován): Není otázka "Liší se skutečně tak zásadně?" příliš návodná? Odpovídám, že ano. Lze ji vypustit. Nejsou texty příliš dlouhé? Odpovídám, že ne. Žák s nimi může pracovat v delším čase.

Komentář didaktika

Součástí historického vzdělávání by mělo být i sledování temporalit historického vyprávění, tedy jak se vyprávění o minulosti proměňuje v čase. Tento úkol je zaměřen tímto směrem. Ověřujeme schopnost žáků reflektovat proměny historického vyprávění v závislosti na společenském kontextu, ve kterém se příběh vypráví. Úkol je velice náročný, protože vyžaduje nejen rámcové znalosti o celém

EVALUACE A HODNOCENÍ ŽÁKŮ

20. století a odlišném vnímání Lenina v jeho jednotlivých etapách, ale i rámcové porozumění ideologické funkci jazyka.

Tipy a doporučení: Doporučoval bych bodové odstupňování při hodnocení zdůvodnění (např. 1 bod: argumentuje na základě analýzy textu, 2 body (druhý bod jako bonusový): argumentuje na základě analýzy textu a vlastních znalostí, které textovou analýzu uvádí do širšího historického kontextu.